

Zienswijze Ontwerp-aanwijzingsbesluit en Nota van toelichting Natura-2000 gebied Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (gebied 103).

1. Inleiding

De Meijegraslanden, 500 hectare groot, rond 1300 ontgonnen door boeren en tot op heden beheerd door boeren, is een langgerekt open weidelandschap dat grenst aan het Nieuwkoopse Plassengebied. Het gebied is van hoge cultuur-historische waarde. In de Meijegraslanden zijn acht volwaardige agrarische bedrijven gevestigd, die veelal hun hoofdkomen hebben uit de melkveehouderij en een extensieve agrarische bedrijfsvoering uitoefenen. Zij dragen er toe bij dat het door bewoners en de vele recreanten gewaardeerde fraaie weidelandschap met koeien in de wei, in combinatie met de bestaande natuur van het Nieuwkoopse Plassengebied, in stand wordt gehouden. Daarnaast zijn er deeltijd agrarische bedrijven. In de hele Meije, welke gelegen is op het grondgebied van de gemeente Bodegraven, Nieuwkoop en Woerden, wonen ca. 700 mensen in ca. 300 woningen.

De Meijegraslanden hebben momenteel te maken met twee ontwikkelingen die verstrekkende gevolgen kunnen hebben voor de inrichting van het gebied:

1. De inrichtingsplannen in het kader van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), in opdracht van de provincie Zuid-Holland. Deze plannen voorzien in het omvormen van de totale Meijegraslanden van weiland met koeien naar rietland, water en nat schraalland.
2. Natura 2000. Het Natura-2000 gebied “103 Nieuwkoopse Plassen en De Haeck” omvat het gehele Nieuwkoopse Plassengebied, inclusief de Meijegraslanden en de Schraallanden aan de Zegveldse kant (de zuidkant) van de Meije.

Als stichting tot behoud van de Meijegraslanden (hierna stichting Meijegraslanden) maken wij ons zorgen over beide ontwikkelingen. Wij willen graag het open weidelandschap met koeien in de wei behouden, maar zien ook in dat de natuur in het Nieuwkoopse Plassengebied een waardevol onderdeel vormt van het totale landschapsbeeld. De stichting zet zich dan ook in om samen met de plannenmakers te komen tot een inrichting van de Meijegraslanden die kan rekenen op draagvlak onder alle betrokken partijen. Daartoe hebben we onlangs een alternatief plan opgesteld voor de Meijegraslanden dat we op 10 oktober jl. hebben gepresenteerd aan de Provinciale Staten¹. Het alternatieve plan voorziet in enkele natuur- en landschapsboerderijen in het gebied die economisch haalbaar zijn én de (gestelde) natuurdoelen halen. Hierdoor kan het hoog gewaardeerde cultuurhistorische landschap in tact blijven, zijn er veel minder hoge kosten nodig voor de inrichting van het gebied er kan er voor de biologische veehouders onder andere via particulier natuurbeheer een reëel inkomen worden behaald.

Aangezien wij graag willen dat Natura-2000 geen (ingrijpende) beperkingen voor de door ons gewenste inrichting van het gebied met zich mee brengt, maken we bij deze graag gebruik van de inspraakmogelijkheid die de zienswijze op het ontwerp-aanwijzingsbesluit Natura-2000 gebied ‘Nieuwkoopse Plassen en de Haeck’ (gebied 103) biedt.

---

¹ Zie artikel Algemeen Dagblad Groene Hart van 11 oktober 2008, Nieuws uit de Meije.

Onze zienswijze richt zich op de volgende zaken die hierna aan de orde komen: begrenzing gebied 103 (paragraaf 2), instandhoudingsdoelstellingen (paragraaf 3) en gevolgen (paragraaf 4). Onze zienswijze wordt afgesloten met enkele slotopmerkingen (paragraaf 5).

2. Begrenzing gebied 103

Wij zijn van mening dat de Meijegraslanden niet onder Natura 2000 behoort te vallen op grond van het navolgende.

1. De Meijegraslanden vallen naar onze mening ten onrechte voor de volledige 500 ha binnen het Natura-2000 gebied 103. Over graslanden / weidegebied staat immers niets in de gebiedsbeschrijving in het aanwijzingsbesluit te lezen: *“De Nieuwkoopse Plassen maken deel uit van het Hollands-Utrechts laagveengebied. Het grootste deel van het gebied wordt gevormd door het eigenlijke plassenengebied. Dat bestaat uit een moerasgebied met rietkraggen, schraalgraslanden, overgangsveen, moerasheide, legakkers, petgaten, enkele grote open plassen en broekbos”*. Dat betekent ons inziens dat de begrenzing en beschrijving van het Natura 2000 gebied niet met elkaar in overeenstemming zijn. Het gebied is terecht niet beschreven omdat dit weidegebied is en dus niet binnen de begrenzing van Natura 2000 valt.
2. Het feit dat de Meijegraslanden indertijd wel als Vogelrichtlijngebied zijn aangewezen, hoeft niet te betekenen dat het ook Natura-2000 gebied moet worden.
3. Natura-2000 is niet bedoeld om nieuwe natuurgebieden te creëren. De grens van het Natura-2000 gebied moet dan ook opgeschoven worden van de Meijeweg c.q. het Meijewater naar de grens aan de achterzijde van de Meijegraslanden, daar waar het echte plassenengebied begint.
4. De aanwijzing van met name de Meijegraslanden als Natura 2000 gebied heeft naar verwachting verstrekking negatieve gevolgen voor de (acht) volwaardige agrarische bedrijven in het gebied en de 40 agrarische bedrijven en 15 overige bedrijven in de directe omgeving ervan. Het landschap van de Meije is onlosmakelijk verbonden met boeren en hun koeien in de weide.
5. Er is volstrekt geen draagvlak onder de bewoners en gebruikers voor de aanwijzing van de Meijegraslanden als onderdeel van het Natura-2000 gebied. Dit blijkt wel uit de **315 zienswijzen** die separaat zijn ingediend door de bewoners van de Meije.
6. Naast de Meijegraslanden vallen ook de Schraallanden langs de Meije, aan de zuidkant en in de gemeente Woerden gelegen, onder het Natura-2000 gebied. Deze Schraallanden zijn het 23 ha grote reservaatgebied met als habitattype de blauwgraslanden. Deze Schraallanden zijn in 1997 niet als Vogelrichtlijngebied aangewezen en zijn in 2003 niet aangemeld bij de Europese Commissie. Aangezien de Schraallanden reeds de status van Beschermd Natuurmonument hebben, is aanwijzing onder Natura 2000 derhalve onnodig. Bovendien wordt door de beoogde Natura-2000 status vanuit de Schraallanden ook de externe werking van kracht. De beperkingen van de externe werking kunnen wel eens veel verder reiken dan de huidige bufferzone rond het natuurreservaat de Schraallanden.

3. Instandhoudingsdoelstellingen

Ten aanzien van de habitattypen en –soorten (al dan niet kwalificerend) en de daarbij horende instandhoudingsdoelstellingen hebben we de volgende opmerkingen:

7. Het blijkt dat de Nederlandse invulling veel strenger is dan de Europese eisen waarop Natura-2000 is gebaseerd. De instandhoudingsdoelstellingen zijn verstrekkend. In dit Natura-2000 gebied worden 26 habitattypen en soorten aangewezen in plaats van de 7 kwalificerende soorten die volgens Brusselse maatstaven nodig zouden zijn. Als alleen de Europese eisen zouden gelden, dan zou de grens van het Natura-2000 gebied ongeveer bij het echte plassengebied kunnen liggen en zouden de Meijegraslanden en schraallanden er geheel buiten kunnen vallen (zie Inca gebiedsanalyse, hoofdstuk 8, blz 62 en 63 en de kaart volgens fig. 6.1).
8. Alleen bestaande natuurwaarden die Europa waard vindt om te beschermen kunnen worden opgenomen in Natura-2000 gebieden. In de Meijegraslanden bevinden zich geen kwalificerende habitattypen of –soorten die aanwijzing rechtvaardigen. De Meijegraslanden horen dan ook niet in het Natura 2000 gebied.
9. Een van de meest zorgelijke aspecten van de aanwijzing is ons inziens dat alle habitats en soorten - of ze nu kwalificeren of niet - op één hoop worden gegooid. Hierdoor kan ten eerste niemand meer beoordelen wat de relevantie is van de doelstellingen. Ten tweede komen al deze soorten en habitattypen automatisch te vallen onder de maatregelen (artikel 6) van de Europese habitatrichtlijn.
10. Op 6 maart 2008 heeft de Tweede Kamer de (Witsnuitlibel-) motie Snijder-Hazelhoff aangenomen. De motie constateert dat voor bepaalde Natura 2000-gebieden instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd voor soorten en habitats die niet duurzaam in deze gebieden voorkomen. De motie stelt dat dit geen onnodige beperkingen mag opleggen aan betrokkenen in een gebied. De regering wordt in deze motie verzocht om:
(a) geen maatregelen in beheerplannen op te nemen ten aanzien van soorten die niet duurzaam in het gebied voorkomen (maar waarvoor wel instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd), die extra beperkingen opleveren, en
(b) instandhoudingsdoelen aan te passen wanneer uit ecologisch-wetenschappelijk onderzoek blijkt dat in een Natura 2000-gebied geen gunstige omstandigheden aanwezig zijn voor de vestiging van nieuwe duurzame populaties van soorten die niet of niet duurzaam voorkomen en waarvoor het gebied wel is aangewezen. De minister heeft daarop toegezegd het gestelde in acht te willen nemen.
Wij gaan ervan uit dat met de inhoud van deze motie in het vervolgtraject rekening zal worden gehouden.
11. Het kan en mag niet zo zijn dat de plannen in het kader van EHS reeds van invloed zijn op de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied 103.
12. Bij de bewoners en gebruikers van het gebied bestaan grote twijfels over de haalbaarheid en betaalbaarheid van de instandhoudingsdoelstellingen. Tot welke extra kosten leidt dit voor de inwoners? Wegen de investerings- en onderhoudskosten op tegen de natuurwinst die daarmee wordt gehaald? Uit het rapport “Additionele kosten en sociaal-economische

gevolgen van Natura 2000” blijkt, dat er geen rekening is gehouden met de bedrijven en de burgers. Kosten worden zoveel mogelijk afgeschoven op andere beleidsaspecten en/of niet te bepalen omdat er te weinig duidelijkheid is. Er moet ons inziens een goede ecologische/economische toets komen met realistische doelen. Er moet rekening gehouden worden met de effecten voor de economische perspectieven van (agrarische en niet agrarische) bedrijven in het gebied.

13. In het ontwerp-aanwijzingsbesluit wordt bij het type blauwgraslanden (H6410) als doel gesteld, uitbreiding in oppervlakte en kwaliteitsverbetering in en bij de Schraallanden zelf en in de Nieuwkoopse Plassen. Niet duidelijk is waar in de Nieuwkoopse Plassen de beoogde uitbreiding moet komen. Als in het bestaande weidegebied van de Meijegraslanden zou zijn, dan betekent dit dat er nieuwe natuur zou worden gecreëerd. Dit is volgens ons niet het beschermen van bestaande Europese natuurwaarden – wat Europa maximaal eist. Echter het maken van nieuwe natuur valt niet onder de doelstelling van Natura-2000. Bovendien is het type blauwgraslanden niet gekwalificeerd, zodat het niet in dit aanwijzingsbesluit Natura 2000 behoort te worden opgenomen.
14. In het ontwerp-aanwijzingsbesluit wordt bij het type trilvenen en veenmosrietlanden (H7140) als doel gesteld, uitbreiding in oppervlakte en kwaliteitsverbetering. De beoogde zogenoemde externe werking zou zich met name op dit habitatype kunnen richten. Vele bedrijven zouden hiervan beperkingen kunnen ondervinden. Dit type is bovendien niet gekwalificeerd. Belangrijk is dan ook te vermelden dat het niet in dit aanwijzingsbesluit Natura 2000 behoort te worden opgenomen.

5. Gevolgen

Wij zijn ons er van bewust dat Natura-2000 ongetwijfeld gevolgen heeft voor onze gemeenschap. Uit bestudering van de het aanwijzingsbesluit en de bijbehorende toelichting maken we echter op dat er nog veel onduidelijk is over de consequenties van aanwijzing tot Natura-2000 gebied.

15. Bij de eigenaren van de vaak reeds eeuwenoude bedrijven in de Meije bestaat grote ongerustheid over het kunnen voortzetten van hun bedrijfsactiviteiten en over de mogelijkheid deze activiteiten in de toekomst te kunnen uitbreiden of aanpassen. Bij de bewoners bestaat bovendien ongerustheid over hun rechten om in het gebied te wonen en te werken.
16. De leden van onze stichting zijn bezorgd omtrent de gevolgen van onderhavige aanwijzing. Onduidelijk is welke externe werking uitgaat van de aanwijzing. Niet alleen bedrijven binnen de begrenzing van Natura 2000 maar ook rondom dit gebied krijgen waarschijnlijk te maken met beperkingen ten gevolge van de externe werking. Tot op heden is niet duidelijk hoever deze externe werking reikt. Het begrip externe werking dient dan ook nader gekwantificeerd en gekwalificeerd te worden. De hydrologische consequenties zijn onvoldoende in beeld gebracht. In hoeverre zal sprake zijn van een verandering van de plaatselijke waterhuishouding?
17. De samenhang van onduidelijkheid over mogelijke veranderingen in het waterpeil, gevoegd bij de onzekerheid over de grenzen van de externe werking voor ammoniakemissies en –deposities maakt dat er grote bezorgdheid bestaat bij de agrariërs

over hun toekomst. Deze onzekerheid is tijdens de informatiebijeenkomst op 2 oktober 2008 te Gouda niet weggenomen. Zonder duidelijke kaders ten aanzien van ammoniakemissies en –deposities kan geen sprake zijn van een goede, zorgvuldige afweging bij het (ontwerp)aanwijzingsbesluit om de Meijegraslanden binnen de Natura 2000-begrenzing te brengen.

18. Tijdens de informatiebijeenkomst van 2 oktober in Gouda is door de heer G. de Jong van de Provincie Zuid-Holland medegedeeld, dat het beheerplan zal worden afgerond voordat het aanwijzingsbesluit definitief wordt vastgesteld. De reden is onder andere dat daardoor meer inzicht kan worden verkregen in de mogelijke effecten en de gevolgen van eeuwenlang bestaand gebruik en de externe werking hiervan op de doelstellingen die in het concept aanwijzingsbesluit staan opgenomen . Eventuele wijzigingen in het beheer, zoals veranderingen (verhoging) van het grondwaterpeil, die naar onze mening onnodig zijn voor het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen, hebben wél vergaande gevolgen voor de gebruikers. Voordat tot deze drastische maatregelen wordt overgegaan dient daarom de zekerheid te bestaan dat de instandhoudingsdoelstellingen juist zijn geformuleerd én dat deze doelen alleen kunnen worden bereikt door een wijziging in het beheer, in afwijking van het reeds eeuwenlang bestaand gebruik.
19. Natura-2000 geeft een extra juridische natuurbescherming in de Meijegraslanden bovenop de reeds bestaande EHS-status. Dit maakt een andere inrichting van dit gebied, met bijvoorbeeld een paar natuurboerderijen, veel moeilijker. Ook vergroot dit de kans op schaduwwerking naar de toekomst: weer nieuwe toekomstige natuurplannen kunnen dan in en in de omgeving van dit gebied nog gemakkelijker worden gerealiseerd. (stapeling van natuurregimes).
20. Bedrijven binnen en rondom het Natura 2000 gebied moeten bij bouw-, milieu- en natuurvergunningen met dure onderzoeksrapporten aantonen dat natuurwaarden niet significant verstoord worden. Met langdurige behandelzeiten tot gevolg. Noodzakelijke vergunningen zouden gemakkelijk geweigerd kunnen worden vanwege een ecologische toets aan Nederlandse voorschriften die veel strenger zijn dan Europa in haar richtlijnen verlangt.
21. Bij de aanwijzing is bij selectie van de gebieden ervan uitgegaan dat de vogels en soorten zich hebben kunnen vestigen of handhaven dankzij een bepaald gebruik of ondanks een bepaald gebruik. Dit gebruik zou daarom in beginsel kunnen worden voortgezet. Inmiddels is echter, tegen eerdere beloften in, duidelijk geworden dat bestaand gebruik wel degelijk nader wordt getoetst in het kader van de beheerplannen. Daarnaast is een vergunningplicht geïntroduceerd voor activiteiten die niet in het beheerplan worden opgenomen. Indien dit betekent dat bestaand gebruik wordt beperkt of niet langer kan worden toegestaan, wordt de normale bedrijfsvoering van de betreffende bedrijven onmogelijk gemaakt.
22. Voorts kan ook doorvertaling van het beschermingsregime naar bestemmingsplanniveau tot schade leiden. De meeste bedrijven bestaan al vele tientallen jaren en mogen niet de dupe worden of de rekening gepresenteerd krijgen van deze aanwijzing. Daarom moet in geval van onevenredig nadeel een beroep gedaan kunnen worden op een regeling die voorziet in nadeelcompensatie of schadevergoeding. Hetzelfde geldt indien zou blijken dat door de aanwijzing of externe werking, bestaande bedrijven geen ontwikkelingsruimte meer hebben en daardoor in hun voortbestaan worden bedreigd. Het aanwijzingsbesluit

dient naar onze mening daarom te worden aangevuld met een regeling tot nadeelcompensatie of schadevergoeding.

6. Tot slot

23. In 2003 is gebied 103 al als Habitatrictlijngebied aangemeld bij de Europese Commissie zonder dat dit publiekelijk in ons land bekend is gemaakt en zonder ter inzage legging. In alle andere Europese landen heeft de aanmelding wél ter inzage gelegen. wij maken bezwaar tegen deze gevolgde procedure en het feit dat mogelijk al veel van onze inspraakmogelijkheden tegen Natura-2000, met daarin opgenomen het Vogel- én Habitatrictlijngebied, op deze manier zijn ontnomen.
24. Het bestaand gebruik heeft ons inziens geen rol gespeeld bij de afweging van de aanmelding van soorten en habitats in Brussel. Er is uitsluitend een afweging gemaakt op ecologische gronden, terwijl ook rekening had moeten worden gehouden met het gestelde in artikel 2 lid 3 van de Habitatrictlijn. Er kan immers nu al rekening worden gehouden met economische en culturele belangen op grond van de stemming over de opname in de Natuurbeschermingswet van dit artikel in de Tweede Kamer van 24 juni 2008. In dat kader wordt ook opgemerkt dat artikel 2 van de Vogelrichtlijn stelt dat de Lidstaten bij het nemen van maatregelen om vogels te beschermen rekening houden met economische, sociaal-maatschappelijke en recreatieve eisen.
25. We benadrukken nogmaals dat het Natura 2000 gebied zijn bijzondere betekenis mede heeft gekregen door menselijke activiteiten. Van groot belang is dan ook dat bij het opstellen van het beheerplan maximaal rekening wordt gehouden met de wensen van de bewoners en gebruikers van het gebied. Het vroegtijdig inschakelen van onze organisatie teneinde een bijdrage te kunnen leveren aan het opstellen van een haalbaar en betaalbaar beheerplan is in onze ogen dan ook essentieel. We gaan er vanuit dat als uit het beheerplan blijkt dat de instandhoudingsdoelstellingen niet haalbaar en betaalbaar blijken te zijn, het concept-aanwijzingsbesluit aangepast zal worden.

26.

Voor onze zienswijze hebben wij vooral gebruik gemaakt van de ‘gebiedsanalyse Natura 2000 in Nieuwkoop’ van INCAconsult 2006, geschreven in opdracht van de Kamer van Koophandel voor Rijnland (september 2006), ISBN 90-78639-01-6) alsmede de aanvulling hierop van 16 september 2008. Wij hebben het niet bijgevoegd, omdat het reeds als bijlage bij de zienswijze van de Kamer van Koophandel Den Haag is gevoegd. Deze rapporten zijn is onder andere te vinden op de website van de Kamer van Koophandel www.kvk.nl/natura en op onze website www.koeienwillenwei.nl.

Daarnaast hebben we gebruik gemaakt van het rapport ‘Haalbaarheid instandhoudingsdoelstellingen Nieuwkoopse Plassen en de Haeck’ van Bureau Bakker, opgesteld in opdracht van de gemeente Nieuwkoop. Dit rapport is onder andere te vinden op de website van gemeente Nieuwkoop www.nieuwkoop.nl en op onze website www.koeienwillenwei.nl.

De verwijzingen in onze zienswijze naar onderdelen van deze deskundigenrapporten en de rapporten in hun geheel maken integraal onderdeel uit van onze zienswijze en zijn daarmee onlosmakelijk verbonden. Verder merken we op dat onze zienswijze is gebaseerd op de huidige informatie vanuit LNV die nog zeer onvolledig is. Mocht er meer informatie over

Natura-2000 beschikbaar komen, bijvoorbeeld over de externe werking, dan behouden we het recht voor om deze zienswijze aan te vullen.

We verwachten dat u met onze zienswijze rekening zult houden en zien een persoonlijk antwoord met belangstelling tegemoet.

Met vriendelijke groet,
Namens stichting Meijegraslanden,

.....
Gert Lekx (voorzitter)

.....
Han Bruinink (secretaris)

Nieuwkoop, 20 oktober 2008.

Geraadpleegde bronnen:

Ministerie van LNV, Natura 2000 doelendocument.

Ministerie van LNV, Ontwerp- aanwijzingsbesluit Nieuwkoopse Plassen & De Haeck.

Kiwa Water Research/EGG-consult, Knelpunten- en kansenanalyse Natura 2000-gebied 103 Nieuwkoopse Plassen & De Haeck Juni 2007.

Buro Bakker 2008, Haalbaarheid van de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000 gebied Nieuwkoopse Plassen en De Haeck.

LEI, Additionele kosten en sociaal-economische gevolgen van Natura 2000; Een quick scan. Reinhard, S., A. Gaaff, W. van Deursen, P. Roza, K. van Bommel, E. Bos, J. Jager, S. Groot en L. van Staalduinen. Den Haag, LEI, 2006 Rapport 4.06.04;

INCAconsult 2006, Natura 2000 in Nieuwkoop. Analyse van de implementatie van de Vogel- en Habitatrichtlijnen met een analyse van de aanwijzing van de Nieuwkoopse Plassen & De Haeck als Speciale Beschermingszone.

INCAconsult 2008, Natura 2000 in Nieuwkoop. Aanvulling en wijziging van gegevens in verband met de publicatie van het Ontwerpbesluit.

INCAconsult 2008, Natura 2000 in Nieuwkoop. Juridische invulling van het rapport in verband met de samenloop van de verschillende landelijke natuurbeschermingsregimes.